

Окрім цього, варто зауважити, що підвищення мінімальної заробітної плати на тлі девальвації та інфляції не призвело до швидкого зростання споживчого попиту та збільшення ЄСВ у структурі доходів Пенсійного фонду (як планував Уряд), а навпаки призвело до тінізації заробітних плат або переведення працівників на неповний робочий день. Основні витрати населення із збільшеної заробітної плати не стимулювали розвиток економіки, а перерозподілялися до державних компаній, які є постачальниками комунальних послуг.

Таким чином, враховуючи наслідки економічної кризи в Україні спричиненої як об'єктивними економічними проблемами, так і окупацією Донбасу і анексією Криму Російською Федерацією, а також негативні тенденції демографічної ситуації, можна зробити висновок про суттєві загрози для стабільного і бездефіцитного функціонування Пенсійного фонду.

Література:

1. World Population Prospects: The 2015 Revision, Key Findings and Advance Tables. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2015. P. 22, 30. URL: http://esa.un.org/unpd/wpp/publications/files/key_findings_wpp_2015.pdf (дата звернення: 08.04.2019).
2. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://portal.pfu.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2019).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2019).
4. Петрушка О.В., Шулюк Б.С. Методи здійснення недержавного пенсійного забезпечення у світі: практичний досвід для України. *Молодий вчений*. 2018. №9 (61). С. 512-514.

Завитій Ярослав Михайлович

ст. гр. Ф-42, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В. П.

ЕКОНОМІЧНА СТУПІНІСТЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Питання підвищення ефективності використання бюджетних коштів належить до найбільш злободених на сучасному етапі розвитку системи державних фінансів. Характерними ознаками вітчизняної бюджетної практики стали розпорошення бюджетних коштів між великою кількістю бюджетних програм, низька якість розробки самих програм, їх дублювання, відірваність від реалій соціально-економічного розвитку країни. Внаслідок цього відбувається стійке недофінансування вагомій

частини бюджетних програм, їх коригування у відповідності до наявних видатків, що веде до недосягнення передбачених у програмах результативних показників виконання. Таким чином, нівелюється сама ідея використання програмно-цільового підходу до виконання бюджету, втрачається сенс у впровадженні середньострокового бюджетування, а більше третини усіх бюджетних коштів витрачаються неефективно. Серед головних причин такої ситуації в економічній науці визначають недостатній розвиток наукових підходів до визначення та конкретизації складових, основних факторів формування, методів оцінки та механізмів підвищення ефективності видатків бюджету, що ускладнює можливості для більш ретельного контролю за використанням бюджетних ресурсів на цілі соціально-економічного розвитку [1, с. 120].

Питання оцінювання ефективності державних витрат перебувають у полі зору дослідників з 70-80-х років ХХ ст. Обмеженість бюджетних ресурсів на фоні зростання суспільних потреб обумовила потребу в зміні концептуальних підходів до організації розподілу та використання коштів бюджету. В основу нової концепції була покладена ідея, що виконання бюджету має передбачати тісний зв'язок між обсягом витрачених бюджетних ресурсів та отриманими від них суспільно важливими результатами. Ці погляди набули популярності після кризи держави суспільного добробуту, коли зростання соціальних видатків бюджету набуло неконтрольованих розмірів і уряди більшості розвинутих держав були змушені шукати рецептів для стримування їх негативного впливу на темпи економічного розвитку. Проте, значних успіхів реформування не приносило. Досліджуючи причини провалу більшості бюджетних реформ у світі, А. Шик зазначав, що вони були приречені, оскільки «...реформувалося тільки фінансування, а не управління. Якщо не реформується управління суспільними фінансами, то змін не відбудеться» [5, с. 47]. На його думку, вирішальну роль у забезпеченні ефективності видатків бюджету має належне управління його складанням. Такий підхід має право на існування, оскільки продумане науково обґрунтоване складання бюджетних показників формує передумови для подальшого ефективного використання бюджетних коштів.

У відповідності до положень західної фінансової науки, ефективність діяльності розпорядників бюджетних коштів базується на дотриманні низки принципів, таких як: підзвітність, яка підвищує відповідальність державних чиновників за свої дії та рішення; прозорість, що направлена на забезпечення безкоштовного і вільного доступу до інформації, пов'язаної з виконанням програмних заходів; передбачуваність, яка досягається через регламентацію діяльності виконавчих органів; достовірність, яка реалізується шляхом надання достовірної інформації про мобілізацію та розміщення бюджетних коштів [4]. Однак, головним

серед усіх принципів планування бюджету, на думку західних науковців, є алокація (від англ. allocation – розміщення), тобто ефективне розміщення бюджетних коштів за програмами, у яких відображені напрями, параметри, критерії та результати, яких заплановано досягти [4].

Ефективність є однією із найскладніших категорій економічної науки. Вперше введена у науковий обіг у працях Ф. Кене та В. Петті, у подальшому її трактування зазнало вагомих трансформацій. У початковому варіанті категорію «ефективність» визначали як результат оцінювання урядових та приватних заходів, покликаних поліпшити економічне життя держави. В теперішній час ефективність розглядають як складну багатоаспектну економічну категорію, яка об'єднує окремих виміри: продуктивність, результативність та економність. Під продуктивністю розуміють співвідношення між результатами (випуском продукції, наданням послуг, виконанням робіт) і використаними ресурсами (фінансовими, матеріальними, трудовими). Результативність характеризує ступінь відповідності фактичних результатів до запланованих. Економність як характеристика ефективності оцінює ступінь досягнення прогнозованих цілей за найменшого обсягу коштів або одержання значно кращого результату за той самий обсяг коштів.

У макроекономічному контексті «ефективність» є поняттям відносним, оскільки приймається до уваги порівняння (як мінімум двох) станів добробуту, пов'язаних з алокацією суспільних благ. Зіставлення станів добробуту наводить на визначення економічної ефективності, або Парето-ефективності, сутність якої проявляється у тому, що ніяке інше розміщення благ не може підвищити рівень корисності ні для одного з індивідів без того, щоб понизити його для іншого. Рівень ефективного розподілу видатків бюджету між програмами залежить, з одного боку, від потреб суспільства у благах; з іншого – від рівня організації розподілу видатків відповідно до визначених пріоритетів, при якому суспільство має отримати максимальну корисність від витрачених бюджетних ресурсів.

Вивчаючи питання оцінки ефективності видатків, Е. Вендунг пропонує модифікувати критерій економності, розмежувавши його на два окремих параметри. Відтак, критерії ефективності, за Е. Вендунгом мають наступний вигляд [2, с. 70]: «результативність» – ступінь досягнення запланованих результатів без огляду на витрати; «продуктивність» – оцінювання продукту діяльності через витрати; «ефективність (витрати-вигоди)» – оцінка грошової цінності результатів заходів програми через грошову вартість заходів програми; «ефективність (витрати – результативність)» – оцінювання результатів заходів програми у фізичному вираженні через грошові витрати на заходи.

На думку П. Хейне, ефективність та економність тотожні за змістом поняття, адже обидва характеризують результативність використання

засобів для досягнення поставленої мети. «...Отримувати якомога більше з доступних нам обмежених ресурсів – ось що мається на увазі під ефективністю і під економічністю» [3, с. 215]. На наш погляд, така позиція вірна лише частково, адже економічною можна визначити тільки таку діяльність, яка забезпечить мінімізацію витрат на використання ресурсів (матеріальних, трудових, інформаційних), тобто виконується така залежність: результати = const, а видатки бюджету → min.

У бюджетній сфері можливості дотримуватися цієї вимоги є обмеженими, оскільки при фінансуванні бюджетних установ використовуються законодавчо закріплені норми та нормативи, що унеможлиблює економію ресурсів. Проте за такою моделлю може будуватися система конкурсних державних закупівель, де найбільш ефективним визнаватиметься такий варіант, за якого обсяг товарів, послуг, робіт для задоволення суспільних потреб відповідає найменшій вартості відповідно до визначеної якості. В решті випадків оцінювання ефективності видатків бюджету має передбачати виконання залежності: результати → max, а видатки бюджету = const. Іншими словами, при порівнянні двох станів ефективним визнається такий, що забезпечує максимальний результат при заданому (плановому) обсязі видатків бюджету. Наприклад, найефективнішим може визнаватися такий варіант реалізації бюджетної програми у галузі охорони здоров'я, котрий гарантує максимальну кількість вилікуваних пацієнтів при плановому обсязі фінансування. За такого підходу до визначення ефективності акцент фокусується не на мінімізації затрат, а на максимізації корисності.

Для об'єктивності оцінювання ефективності видатків бюджету необхідно забезпечувати розрахунок показників у розрізі окремих напрямів (економність, продуктивність, результативність), а також в комплексі, оцінюючи вплив результатів чи отриманого ефекту від видатків на соціально-економічний розвиток країни (регіону, території) та підвищення рівня життя населення. У системному розумінні ефективність об'єднує в собі ті досягнення, що є у сфері економіки, соціального розвитку, політиці тощо. На думку І. Боярко, Н. Дехтяр, О. Дейнеки, при оцінюванні ефективності державного сектору економіки мова зажди має йти про соціально-економічну ефективність як вартісну оцінку соціальних ефектів та економічної ефективності в цілому, а також у розрізі бюджетної та фінансової складових [1, с. 55].

Не зважаючи на дискусійний характер підходів до оцінки ефективності видатків бюджету, її важливість не викликає сумнівів. Проведення такої оцінки дає змогу уникнути бюджетних ризиків в теперішній час та на перспективу, забезпечити фінансову стійкість державних фінансів, послідовно реалізувати завдання соціально-економічного розвитку. Необхідність оцінювання видатків бюджету з

точки зору їхньої ефективності продиктована суспільною потребою в нарощуванні обсягів економіки, вирішення суспільних проблем бідності, безробіття, зниження стандартів життя. Ті виклики та загрози, які в теперішній час постали перед країною, вимагають ефективного використання будь-якого ресурсу і, в першу чергу, бюджетних коштів, що перебувають у розпорядженні органів влади. Саме належний контроль за ефективністю видатків бюджету та врахування результатів такого оцінювання при формулюванні пріоритетів як бюджетної, так і економічної та соціальної політики, є на сьогодні ключовим завданням політики державної влади в Україні.

Література:

- Боярко І. М., Дехтяр Н. А., Дейнека О. В. Ефективність фінансів державного сектору економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України: моногр. Суми: Університетська книга, 2012. 165 с.
- Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм; пер. з англ. В. Шульга. К.: Всеуито, 2003. 350 с.
- Хейне П., Боуттке П. Дж., Причитко Д., Гуреш Т. Экономический образ мышления: пер. с англ. и ред. 10-е изд. М.; СПб.; К.: Издательский дом «Вильямс», 2005. 530 с.
- Allen R., Tommasi D. Managing Public Expenditure: A Reference Book for Transition Countries. OECD. Published by the SIGMA Programme, 2001. 504 p. URL: <http://siteresources.worldbank.org/INTPEAM/Resources/oecdpemhandbook.pdf>.
- Schick A, Keith R., Davis E. Manual on the Federal Budget Process. CRS Report 91-902 GOV, by Washington, December 24, 1991. 218 p.

Заєць Катерина Олександрівна

ст. гр. Ф-42, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Круп'як І.Й.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МАЙНОВИХ ПОДАТКІВ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Майнові податки, будучи складовою частиною місцевих податків України, оцінюються як самостійне джерело доходів місцевих бюджетів. Відтак, оцінка ефективності майнового потенціалу набуває важливого значення для усіх платників даного податку.

Майнові податки були першими обов'язковими платежами на користь держави. На сьогодні, вони мають змістовне значення в доходах місцевих бюджетів, визначаються основою майнового оподаткування, яке необхідне для отримання суспільних послуг, що надаються місцевими органами [2, с. 37].